
Bilande av naturreservatet Lärjeåns dalgång i Göteborgs stad

Beslutshandling

December 2024

Reservatshandling

Datum: 2024-11-22

Diarienummer: SBF-2023-00596

Beslutshandlingar

- Reservatshandling (denna handling)
- Bilaga 1a Beslutslista

Innehåll

Beslutet	4
1.1 Beslut om bildande m.m	4
1.2 Naturreservatets syfte.....	4
2 Skälen för beslutet.....	5
2.1.1 Administrativa uppgifter	7
3 Ärendets handläggning.....	7
4 Beskrivning av naturreservatet	8
4.1 Kulturmiljö.....	9
4.2 Friluftslivet	10
4.3 Vattendomar.....	10
5 Stadsbyggnadsnämndens motivering	10
6 Överväganden och intresseprövning.....	12
6.1 Reservatets föreskrifter.....	12
6.1.1 Samhällsviktiga funktioner	12
6.2 Zonindelning.....	12
6.3 Intresseprövning	13
6.4 Reservatets gränser	14
6.5 Hushållningsbestämmelser.....	14
6.6 Beslutets förenlighet med riksintresse, planer och områdesbestämmelser.....	14
7 Upplysning	17
7.1 Förvaltare och förvaltningsuppgifter.....	17
7.2 Dispens från föreskrifterna.....	17
7.3 Rätten att bruka betesmarker	17
7.4 Tillsyn i reservatet.....	18
7.5 Ansvar och översyn	18
7.6 Ersättningstalan.....	18
7.7 Kungörelse	18
7.8 Annan lagstiftning gäller som vanligt.....	19
7.9 Hur man överklagar	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Beslutet

1.1 Beslut om bildande med mera

- Stadsbyggnadsnämnden förklarar området som avgränsats på kartan i bilaga Beslutskartan som naturreservat. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.
- Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområde berörs inom reservatsområdet.
- Namnet ska vara **Naturreservatet Lärjeåns dalgång**. Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen (på land).
- Stadsbyggnadsnämnden fastställer skötselplanen för naturreservatets långsiktiga skötsel, bilaga Skötselplan. Beslutet fattas med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera.

1.2 Naturreservatets syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och utveckla ett värdefullt tätortsnära ravinlandskap med höga naturvärden, friluftslivsvärden och kulturhistoriska värden. Ravinlandskapet innefattar vattenmiljöer, ravinlövsskogar och de omgivande betesmarkerna.
- Bevara Lärjeåns naturvärden bland annat som värdefull livsmiljö för flodpärlmusslan samt reproduktionslokal för lax och havsöring.
- Bevara de karaktäristiska geologiska formationerna och de naturliga geologiska, hydrologiska och hydromorfologiska processerna, samt de biologiska värden som är knutna till dessa.
- Bevara och utveckla ädellövsskogar och lövrika blandskogar som är värdefulla både för den biologiska mångfalden och för rekreation, friluftsliv och natur- och kulturupplevelser.
- Gynna och bevara biologisk mångfald och hotade arter samt att utveckla de värdefulla livsmiljöer som arterna behöver.
- Bevara ett värdefullt kulturlandskap och en öppen landskapsbild.
- Bevara ett område som är attraktivt för friluftslivet och utveckla tillgängligheten med bland annat utblickar, sociala mötesplatser och naturupplevelser.

- Bevara de inom området förekommande naturtyperna och arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska nås genom att:

- Det geologiska landskapet och ravinmiljöerna värnas och utvecklas, främst genom naturens egna processer genom småskred och meandring som skapar nya miljöer, där det är lämpligt utifrån naturvetenskapliga värden och säkerhet.
- Mark och vatten skyddas mot åtgärder och exploatering som motverkar områdets utpekade värden.
- Ängs- och betesmarker sköts så att deras värden finns kvar. Skötseln bör återupptas i igenväxande ängs- och betesmarker.
- Vattenmiljöerna med sina ekologiskt funktionella kantzoner vårdas och restaureras så att bland annat öring, flodpärlmussla och lax gynnas.
- Ädellövskogar och lövskogar gynnas genom riktad naturvårdskötsel eller genom fri utveckling.
- Barrskogar förvaltas med naturvårdande skötsel för att gynna ökat lövinslag.
- Kulturhistoriska lämningar, andra kulturhistoriska värden och utblickar över landskapet sköts och tillgängliggörs.
- Delar av reservatet görs tillgängligt för friluftslivet på ett varsamt sätt.

2 Skälen för beslutet

Lärjeån har grävt sig ner i de tjocka lagren med lera som finns i dalgången, och skapat raviner där värdefulla ädellövskogar växer om vartannat med gräsklädda betesmarker. Vid dalgången nedströms Ytterstad finns ett område av stort geovetenskapligt intresse, med ett välutbildat och vackert ravinlandskap med meandrande vattendrag. Strandslutningarna är på vissa ställen mer än 20 meter höga. Lärjeån och de många biflödena har skapat ett geologiskt värdefullt ravinlandskap med meandrande vattendrag, korvsjöar och flera olika skredtyper med västra Sveriges bäst utvecklade ravinsystem.

Dalgången har en mycket tilltalande landskapsbild som är beroende av fortsatt bete. Ett öppet landskap är en viktig förutsättning för att framhäva de intressanta geologiska formerna. Åns meandring och gamla skredärr har skapat värdefulla småvatten i landskapet. Artrikedomen kring Lärjeån är stor med många ovanliga och hotade arter.

Delar av naturreservatet ingår i Natura 2000-området Lärjeån (SE0520167). Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefull natur som syftar till att bevara och

skydda den biologiska mångfalden i ett europeiskt perspektiv. I reservatet finns ett flertal naturtyper och arter som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv. Av dessa är de värdefulla reproduktionsområde för lax, öring och flodpärlmussla samt de artrika ädellövskogarna och betesmarkerna prioriterade bevarandevärden för Natura 2000-området. I naturreservatet finns ett flertal av Skogsstyrelsens utpekade nyckelbiotoper. Reservatet ingår i både riksintresse naturvård och riksintresse friluftsliv. Ett regionalt värdefullt odlingslandskap finns i de mellersta delarna kring Gunnilse.

Dalgången och de omgivande skogsområdena är populära friluftsområden, som erbjuder ett vackert och varierat landskap med lövskog med stor mångfald, vatten och stora öppna områden med vackra landskapslinjer och låg bullernivå. Reservatet erbjuder en stor bredd av aktiviteter som bland annat promenader, vandring, utblickar, ridning och fiske.

Prioriterade naturmiljöer i naturreservatet är ädellövskogar, ravinmiljöer, betesmarker och sumpskogar. De prioriterade vattenmiljöerna är vattendrag, dammar och våtmarker. Prioriterade arter knutna till vatten- och ravinmiljöerna är öring, lax, flodpärlmussla, källkvicklöpare, tvåtandad spolsnäcka och smal dammsnäcka. Vedlevande insekter och vedlevande svampar är prioriterade artgrupper. Det finns goda förutsättningar för dessa artgrupper inom reservatet, tack vare den höga mängden död ved i ravinlövskogarna. Kungsfiskare, mindre hackspett, stare och rovfåglar är prioriterade fågelarter. Ett värdefullt kulturlandskap och en öppen landskapsbild med utblickar och vattenkontakt är prioriterat i naturreservatet. Ett rörligt friluftsliv, mötesplatser för naturpedagogik och integration är också prioriterade bevarandevärden inom reservatet.

Några av de åtgärder som kan påverka området negativt är samhälls- och vägbyggande i olika former. Upphörande av bete eller igenväxning av landskapet är bland annat ett hot för det öppna landskapet och för jordbruksfåglar. Upplag och massor av storskalig och industriell karaktär kan vara ett hot mot att se och uppleva ravinmiljöerna. Hot mot skogarna är alla former av produktionsinriktat skogsbruk och åtgärder som förändrar hydrologin, som till exempel dikning. Häftiga skyfall och dagvattenflöden kan orsaka erosionsproblem i vattendragen. Lärjeån påverkas av utsläpp från bland annat dagvatten (urbana ytor) och från jord- och skogsbruk.

I lokal skala är området känsligt för ytterligare barriär-, karaktärs- och sambandseffekter för människor, djur och växter som genom ny infrastruktur och bebyggelse inte är anpassad till landskapets småskalighet och variation. Särskilt känsligt är ett spridningsstråk för arter knutna till ädellövskog i västra delen av Lärjeåns dalgång. Ekologiskt råder det en hög känslighet för ytterligare fragmentering i den västra delen av Lärjeåns dalgång med omgivande höjdområden. Detta eftersom stora delar av höjdområdena är exploaterade (Rannebergen och Angered samt Kortedala och Bergsjön) och att dalgången här blir en trång och hårt exploaterad flaskhals. Detta sammanfaller med de högsta ekologiska värdena i Lärjeåns dalgång.

Ett ökat friluftsliv inom reservatet kan leda till ökat slitage och nedskräpning. Det kommer krävas åtgärder för att hålla leder och anläggningar för friluftslivet i bra skick. På flera platser i reservatet riskerar leder och gångbroar över vattendragen att skadas av höga vattenflöden och erosion.

2.1.1 Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptatet Lärjeåns dalgång
NVR id:	2057127
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Göteborg
Lägesbeskrivning:	Östra Göteborg, intill Angered, Hjällbo och Olofstorp
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga X)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga X)</i>
Areal (ha):	1146 ha
Förvaltare:	Göteborgs Stad
Natura 2000-beteckning	SE0520167 Lärjeån
Naturgeografisk region:	Sydöstra Norges och sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap, södra Västergötlands sprickdalsområde

3 Ärendets handläggning

Arbetet med att bilda ett naturreseptat i Lärjeåns dalgång har pågått i olika omgångar under en lång tid. Göteborgs kommunfullmäktige beslutade redan 1988 att ett förslag till naturreseptat skulle tas fram.

År 2019 skickades ett förslag till beslut och skötselplan ut till sakägare med förläggande om att yttra sig, samt remiss till berörda föreningar, organisationer och myndigheter. Utifrån de remissvaren reviderades föreslaget till beslut, reservatsgränsen samt skötselplanen. Stadsbyggnadsnämnden bedömde att de justeringar som gjorts av föreskrifter, reservatsgräns och skötselplan var så pass omfattande att det krävdes en ny remissrunda.

Inför att förslaget skulle skickas ut på remiss igen genomförde stadsbyggnadsförvaltningen dialogmöten med privata fastighetsägare, jordbruksarrendatorer samt föreningar och organisationer i området.

År 2022 skickades ett nytt förslag ut på remiss. Samtliga berörda mark- och sakägare har förelagts enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd

enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Lantmäterimyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Trafikverket, Statens geotekniska institut och Vattenfall,

Förslaget har dessutom remitterats till berörda kommunala nämnder och bolag, Lerums kommun, Partille kommun, Business region Göteborg, Göteborgsregionen (GR), Västra Götaland regionen Naturförvaltningen och Västarvet, Lantbrukarnas riksförbund, Naturskyddsföreningen i Göteborg, Göteborgs ornitologiska förening, Göteborgs spårvägar, Bergum-Gunnilse utveckling, Skogssällskapet, Göteborgs stigcyklister, Storås ridklubb, Lerjedalens golfklubb BK, Göta lejon – bågskytte, Angereds bågskyttar, Göta älvs vattenråd, Sportfiskarna samt Friluftsförbundet.

Totalt inkom 32 yttrande över förslaget till naturreservat från remissen som skickades ut 2022.

Miljö- och klimatinämnden avstyrkte förslaget. Fastighetsnämnden tillstyrkte förslaget under förutsättning att beslutet om inrättade av naturreservat tas av Kommunfullmäktige samt att ett antal av deras synpunkter beaktas. Lantbrukarnas riksförbund, Gråbacka samfällighetsförening samt Bergum-Gunnilse utveckling var i sina yttranden negativa till reservatets storlek.

De som har uttalat sig positivt till är bland annat: Länsstyrelsen i Västra Götaland, Havs- och vattenmyndigheten, Västra Götalandsregion Förvaltningen för kulturutveckling samt Naturskyddsföreningen.

Inkomna synpunkter har både varit positiva och negativa. De inkomna yttrandena samt stadsbyggnadsförvaltningens kommentar framgår av bilaga 5.

Under 2023 tog stadsbyggnadsförvaltning fram ett förslag till naturreservat där gränsen för reservatet var mindre, jämför med förslaget i remissen. När förslaget presenterades i stadsbyggnadsnämnden tog nämnden beslut om en återremiss med uppdrag att lägga till skogsområden till förslaget. Detta var skogsområden som hade ingått i remissförslaget men som stadsbyggnadsförvaltning valde att plocka bort under 2023.

4 Beskrivning av naturreservatet

Naturreservatet ligger i den nordöstra delen av Göteborgs kommun och ingår i en mäktig sprickdalgång i väst - östlig riktning, som sträcker sig från centrala Göteborg till Mjörnsänkan i Alingsås. Landskapsbilden i hela området är storslagen med stora öppna odlade ytor genombrutna av de nedskurna vattendragen. Dalgången är för Göteborgsområdet ett ovanligt vidsträckt landskap. Den bördiga odlingsmarken omges av skogsklädda höjder där

skogsbyn och sluttningar skapar rum i landskapet. Ridåer av lövträd och lövskogsdungar finns utspridda i dalen.

I reservatet finns flera betesmarker med lång beteskontinuitet som innehåller värdefulla flora. På flera håll har boskap bildat så kallade fårstigar, stigar eller terrasser som ligger parallellt med höjdkurvorna, på slänterna ner mot ån. Dessa bidrar till landskapets estetiska värde. I den västra delen av reservatet är andelen lövskog stor och de mest artrika naturmiljöerna utgörs av ädellövskogar och sumpskogar, som främst finns i ravinerna mot vattendragen. Skogarna i norr och söder består av barrblandskogar. Dessa skogar ska skötas för att öka skogens naturvärden. Det är även möjligt att förbättra dessa för friluftslivet.

Ädellövskogarna och lövskogarna hyser en artrik kärlväxt- och kryptogamflora (ormbunksväxter, mossor, lavar och alger). Svampsamhället i lövskogsraviner är rikt med flera rödlistade arter. Artrikedomen av landmollusker och insekter är också stor. Dalgången har betydelse som häckningsområde och som rast- och övervintringsområde för fågelarter. Lärjeån och flera av biflödena är viktiga lekområden för lax, havsöring och stationär öring. Här finns även ål och ett hotat bestånd av flodpärlmussla. Vattendragets naturliga meandring genom leran har skapat flera korvsjöar. Den rika förekomsten av småvatten är betydelsefull för flera arter.

4.1 Kulturmiljö

Fornlämningarna är relativt få i Gunnilseområdet. De flesta lämningarna utgörs av objekt från historisk tid såsom minnesstenar och brolämningar. De flesta förhistoriska fornlämningarna ligger längs Gunnilsevägen och Gråbovägen. De visar en lång kontinuitet i odlingslandskapet från cirka 3000 f.Kr. till cirka 1000 e.Kr.

Gunnilse by var väl etablerad under 1500-talet. Den äldre jordbruksrelaterade bebyggelsen är placerad intill höjder ute i dalen. Vid laga skifte fick byarnas bebyggelse en mer utspridd placering och idag uppfattas inte gränsen mellan byarna, utan landskapet på södra sidan om Lärjeån och norra sidan om Gråbovägen uppfattas som en enhet. Under 1800-talets senare del började jordbruksbygden i Angered att förändras. År 1899 drogs Västgötabanan genom socken. Stationer med stationshus av trä byggdes bland annat i Gunnilse. Västgötabanan lades ner 1967. Den före detta stationen och den gamla banvallen har lokalthistoriskt värde och området är ett intressant exempel på en stationsmiljö från början av 1900-talet. Spåren i landskapet efter Västgötabanan påminner om de tidigare kommunikationslederna.

Lärjeholms gård, nära mynningen till Göta älv, hörde till en av de mest framträdande gårdarna i socknen. Gården är känd sedan 1400-talet. Parken beskrivs 1739 som en vacker anläggning med allé, lusthus, blomster- och fruktträdgårdar samt stora uppgrävda fiskdammar. Parken anlades i engelsk stil där ån var ett viktigt inslag. Idag finns rester av den gamla trädgården kvar och öster om gården finns en välvd stenbro. Huvudbyggnaden är byggnadsminnesförklarad.

4.2 Friluftslivet

Delar av dalgången ligger tätortsnära och är rekreationsområde för närboende och utflyktsmål för allmänheten. Lärjeleden är en 7,5 kilometer lång vandringsled som sträcker sig från Lärjeholm i sydväst till ett stycke bortom Angereds centrum. Leden förbinder flera stadsdelar med varandra. Bohusleden är en populär vandringled som passerar dalgången vid Gunnilse och det går att ansluta till Bohusleden från Lärjeleden. Pilgrimsleden Göta älv ansluter till Lärjeleden via Kortedala och fortsätter upp till Vättlefjäll. Den gamla tågbanan är idag ett stråk för gående, cyklande och ridande. För att underlätta för friluftslivet finns ett flertal stigar, trappor, informationsskyltar samt i dagsläget ett flertal broar.

Lärjeån och dess omgivning passar mycket bra för pedagogiska aktiviteter. Här finns många möjligheter att utforska växter, djur och svampar i olika miljöer såsom skog, vatten och i kulturlandskapet

Det finns tre större entréer till reservatet, som ligger vid Lärjeåns trädgårdar, Angereds gård samt vid motionsanläggningen Geråshallen. Det finns även flera mindre entréer till reservatet. Vid Geråshallen finns ett eljusspår. Storås ridklubb ligger också i anslutning till reservatet och här finns det möjlighet för barn och vuxna att rida utmed anlagda ridvägar i reservatet. Lärjeån är också ett populärt vattendrag för sportfiskare. Sportfiskarna i Göteborg förvaltar fisket i ån på uppdrag av Göteborg stad. Området runt Lärjeholmsdammen är ett lättillgängligt område och en populär fiskeplats för sportfiskare.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

4.3 Vattendomar

Lärjeån är nödvattentäkt för Göteborgs stads vattenförsörjning, vilket innebär att det finns möjlighet att ta råvatten från Lärjeån för dricksvattenproduktion om råvattenuttag från Göta Älv och Delsjöarna inte är möjlig. Göteborgs kommun har i flera vattendomar från 1949 och framåt erhållit rätt att använda Lärjeån som nödvattentäkt, vilket utgör ett tungt allmänintresse i vattensystemet. Det maximala uttaget får vara 1,75 kubikmeter/s, dock inte mer än den tillrinnande vattenmängden. Det betyder att flödet nedströms Lärjeholmsdammen kan, beroende på eventuellt läckage, gå ner mot noll vid dessa tillfällen. Som stöd har man också rätt att reglera ett antal sjöar i avrinningsområdet, nämligen källsjöarna till biflödena Mölnebäcken, Hultabäcken och Kvarnabäcken.

5 Stadsbyggnadsnämndens motivering

Lärjeåns dalgång är utpekad som lämpligt för reservatsbildning i *Program för skydd av tätortsnära naturområden i Göteborgsregionen (2003)*. Programmet har tagits fram av Länsstyrelsen i Västra Götalands län i samarbete med

kommunerna i Göteborgsregionen. I rapporten redovisas ett antal områden i Göteborgsregionen som bör ges ett varaktigt skydd genom naturreservatsbildning. Bakgrunden till uppdraget finns bland annat beskriven i skrivelsen *En samlad naturvårdspolitik* som regeringen överlämnade till riksdagen 2002. I denna framhåller regeringen att det starka exploateringsstrycket i framför allt storstadsregionerna gör att de för friluftsliv och naturvård viktigaste mark- och vattenområdena bör ges ett starkt och långsiktigt skydd, främst som naturreservat. Kvaliteter som lyfts fram för Lärjeån är mycket höga upplevelsekvaliteter knutna till ett vackert och varierat landskap med lövskog med stor mångfald, vatten och stora öppna områden med vackra landskapslinjer och låg bullernivå.

Inrättande av naturreservat är det enskilt viktigaste och vanligaste instrumentet för att genomföra det skydd som behövs i Natura 2000-områden. De nyckelbiotoper som ligger inom reservatet kan genom reservatsbildningen nu skyddas. Inrättandet av naturreservatet bidrar till att verkställa den Nationella strategin för skydd av sjö- och vattendragmiljöer med höga natur- och kulturvärden.

Bildandet av naturreservatet bidrar till att trygga tillgången på ekosystemtjänster som exempelvis vattenutjämning, bevarandet av vilda arters genetiska resurser och livsmiljöer, lokal klimatreglering och naturupplevelser, vilket i sin tur genererar bättre hälsa och välbefinnande i samhället.

Det är av största vikt att bevara, vårda och utveckla områdets natur- och kulturvärden samt att se till att delar av området även fortsättningsvis är tillgängligt för besökare. Genom att Göteborg bildar ett naturreservat med reglerande föreskrifter kan området skyddas från exploatering och negativ påverkan i form av bland annat byggnation, exploatering för samhälls- och vägbyggande i olika former, produktionsinriktat skogsbruk med mera.

Sverige har skrivit under konventionen om biologisk mångfald som togs fram vid miljökonferensen i Rio de Janeiro 1992. Konventionen är en viktig grund för vårt internationella åtagande att skydda naturen och ett viktigt verktyg för vårt ansvar att bevara biologisk mångfald. Sveriges medlemskap i EU har också inneburit att vi har förpliktigt oss att följa art- och habitatdirektivet vilket innebär att vi ska skydda värdefull natur och känsliga arter.

Naturreservatet säkrar det långsiktiga bevarandet av området genom en naturvårdsförvaltning som gynnar de utpekade värdena. Skötselplanen ger befogenheter och möjlighet att rikta resurser till anläggningar och skötsel som krävs för att bevara och förstärka områdets värden. Barnens perspektiv, information och naturpedagogik kan lyftas. Friluftslivet kan underlättas och målpunkter och sociala mötesplatser skapas där människor på ett naturligt sätt träffas över såväl generationsgränser som kulturella och sociala gränser.

6 Överväganden och intresseprövning

6.1 Reservatets föreskrifter

Föreskrifterna är de särskilda regler som gäller i reservatet. Det behövs för att ge området det skydd och den skötsel som krävs för att syftet ska kunna uppnås.

På grund av hur Stadens reglementen är utformade kan Stadsbyggnadsnämnden fatta beslut om att inrätta ett naturreservat, med reservatets avgränsning och skötselplanen. Stadsmiljönämnden kommer att fatta ett separat beslut för naturreservatets föreskrifter. Beslutet om att inrätta ett naturreservat och beslutet om föreskrifterna ska ses som en helhet. Beslutshandlingen, reservatets avgränsning och föreskrifterna måste läsa tillsammans.

I det separata beslutet om reservatets föreskrifter finns ett stycke som motiverar och förtydligar föreskrifterna. Detta är stöd för att bättre förstå bakgrund till att föreskrifterna finns med. Det kan också fungera som stöd och vägledning vid handläggning av dispenser och tillstånd från föreskrifterna.

6.1.1 Samhällsviktiga funktioner

Inom och i anslutning till naturreservatet finns ett flertal samhällsviktiga funktioner såsom nödvattentäkt, infrastruktur samt vatten-/gas- och elledningar. Lärjeån är en nödvattentäkt för Göteborg stad, i de lägen då vatten inte kan tas från Göta älv eller Delsjöarna. Alla dessa samhällsviktiga funktioner behöver kunna utvecklas inom och i anslutning till reservatet. Det kan vara nya elledningar, nya ledningar för vatten och avlopp samt skredsäkring av väg och järnväg. Ansökan om tillstånd för dessa typer av nya anläggningar behöver passera stadsbyggnadsnämnden. De ovan nämnda funktionerna ses som ett tungt allmänt intresse och det är prioriterat att dessa ska kunna genomföras i reservatet. Tillstånden kan förenas med villkor som styr hur, när och var åtgärder får ske. Villkoren sätts för att undvika skador eller negativ påverkan på de värden som reservatet ska skydda.

6.2 Zonindelning

Naturreservat är stort och består av flera olika naturtyper som är olika känsliga för störningar och andra åtgärder. I reservatet bedrivs bland annat djurhållning och odlingsverksamhet och det finns ett flertal anläggningar av betydelse för samhällsutvecklingen. Det är bland annat el- och vattenledningar, vägar och en nödvattentäkt. Föreskrifterna har anpassats för att ta hänsyn till dessa verksamheter och anläggningar samtidigt som de mer känsliga områdena behöver skyddas mot olika typer av störningar. Naturreservatet är därför indelat i två föreskriftszoner: zon 1 och zon 2.

Föreskrifterna som anger de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet ("A-föreskrifter") är anpassade efter de två zonerna. Detta för att göra det tydligt vad som gäller i varje zon. En åtgärd kan vara förbjuden att genomföra i en zon men vara tillåten i en annan. För vissa åtgärder krävs tillstånd från stadsbyggnadsnämnden, innan åtgärden kan genomföras. B- och C-föreskrifterna gäller i hela reservatet om det inte står något angivet. Vissa åtgärder eller verksamheter är helt undantagna från föreskrifterna. Mer information finns under stycket "reservatets föreskrifter".

I zon 1 finns en stor andel av naturreservatets prioriterade naturvärden. Det är här som de mest känsliga naturtyper som våtmarker, vattendrag med ravinerna och ravinlövkogar finns. Ravinerna används på flera platser som beteshagar och föreskrifterna för zon 1 är anpassade så att betet ska kunna fortgå. I denna zon ingår Natura 2000-området. Det finns stigar och gångbroar för friluftslivet i zon 1 och dessa får fortsättningsvis underhållas enligt skötselplanen. Nya anordningar får byggas av förvaltaren i enlighet med skötselplanen. Detta ska göras med hänsyn till områdets känslighet.

Inom zon 2 finns friluftsområden, odlingsområden och skogsområden. Här bedöms naturen inte vara lika känslig mot slitage eller anläggande av nya friluftsanordningar. Marken inom zon 2 är inte lika lerig och tål bättre olika typer av friluftsaktivitet. Det finns befintliga friluftanordningar, som till exempel ridvägar och motionsspår samt områden som är lämpliga för nya typer av friluftsanordningar. Hänsyn ska tas till vattendragen vid underhåll av befintliga eller anläggning av nya friluftsanläggningar. I zonen bedrivs olika typer av odlingsverksamhet som grönsaks- och fruktodlingar samt stadsmiljöförvaltningens skogsskötsel. Föreskrifterna är anpassade efter dessa pågående verksamheter och deras möjlighet till att utvecklas. Här pågår det sedan några år tillbaka odlingsverksamhet med inriktning mot Agroforestry, eller skogsjordbruk som det också kallas. Agroforestry handlar om att skapa hållbara odlingsystem genom att integrera perenna växter som buskar och träd i odlingslandskapet. Syftet är att gynna naturens ekosystem och samtidigt sträva efter högre produktivitet och lönsamhet. Agroforestry är ett verktyg för biologisk mångfald och bevarande av naturvärden samtidigt som det är verktyg för social hållbarhet, inte minst barnens och skolornas delaktighet, mänskliga rättigheter och lokal ekonomisk utveckling.

6.3 Intresseprövning

Stadsbyggnadsnämnden bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Nämnden finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressena i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses

Stadsbyggnadsnämnden bedömer vidare att pågående markanvändning inte försvåras avsevärt då föreskrifterna har anpassats så att den pågående markanvändningen kan fortgå på samma sätt som innan reservatsbildningen.

Även vid beaktande av proportionalitetsprincipen bedömer stadsbyggnadsnämnden att de privata markerna ska ingå i naturreservatet eftersom dessa marker ingår i det värdefulla, skyddsvärda ravinlandskapet som är syftet med reservatsbildningen.

6.4 Reservatets gränser

Vid avgränsningen av naturreservatet har utgångspunkterna varit bevarande av skyddsvärda livsmiljöer och ett värdefullt tätortsnära ravinlandskap med höga naturvärden, friluftslivsvärden och kulturhistoriska värden. Utgångspunkten har också varit att så mycket av Natur 2000-området som möjligt ska ingå i reservatet. En del av Natura 2000-områden, som ligger vid väg 190, ingår inte i förslaget till naturreservat. Målsättningen är att delar av detta område ska läggas till naturreservatet, men det kommer att hanteras efter att reservatet är bildat.

I vissa delar har gränsdragningen anpassats för att reservatsgränsen inte ska gå för nära bostadshus. Vid platser där privata fastigheter ligger i direkt anslutning till naturreservat, ingår inte redan ianspråktaga tomtmark i reservatet.

Där reservatsgränsen följer vattendrag vid Lärjeån och vid mindre vattendrag följer reservatsgränsen i det som är strandkant. Där reservatsgränsen är dragen mellan åkermarker och betesmarker, ingår betesmarkerna i reservatet och åkern ligger utanför reservatsgränsen.

6.5 Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

6.6 Beslutets förenlighet med riksintresse, planer och områdesbestämmelser

Riksintressen med mera

Naturreservat Lärjeåns dalgång ligger inom riksintresse för naturvård (SE0520167 Lärjeån). Större delar av reservatet ligger inom riksintresse för friluftslivet (FO 28). Det ligger även inom regionalt värdefullt odlingslandskap (80-06)

Majoriteten av reservatet är av regeringen utpekad som Natura 2000-området Lärjeån (SE0520167) och utgör därför riksintresse enligt 4 kap. 8 § miljöbalken. Bildandet av naturreservatet är en del i skyddet av Natura 2000-

området och därmed uppnås de krav som ställs i EU:s art- och habitatdirektiv. Skogsstyrelsen har pekat ut ett flertal nyckelbiotoper inom reservatet.

Kommunal översiktsplan och detaljplaner

I översiktsplanen är det största delar av naturreservatet utpekade som *värdefulla natur- och friluftsområden*. Mindre delar av naturreservatet är utpekade som *kust och landsbygd*.

Detaljplan för Norge-/Vänernbanan, delen Lärje-Marieholm (1480K-II-4986)

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade som *natur* och *öppet vattenområde*. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med detaljplanen.

Detaljplan för industriområde vid Alelyckan (1480K-II-3678)

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade som *prickmark och vattenområde*. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med detaljplanen.

Stadsplan för delar av stadsdelarna Angered, Bergsjön och Hjällbo i Göteborg, industriområde i Linnarhult och Äspered (1480K-II-3270).

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade som *Allmän plats: park, plantering och dylikt*, då begreppet *Natur* inte användes före plan- och bygglagens tillkomst 1987. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med stadsplanen.

Stadsplan för delar av stadsdelarna Angered och Hjällbo i Göteborg, villaområde i Linnarhult (480K-II-3264).

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade som *Allmän plats: park, plantering och dylikt*, då begreppet *Natur* inte användes före plan- och bygglagens tillkomst 1987. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med stadsplanen.

Detaljplan för bostäder mm på Storås ängar (1408-II-4548)

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade om *Natur*. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med detaljplanen.

Ändring av stadsplanen inom stadsdelen Angered (1480-II-3610).

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade som *Allmän plats: park, plantering och dylikt*, då begreppet *Natur* inte användes före plan- och bygglagens tillkomst 1987. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med stadsplanen.

Ändring och utvidgning av stadsplanen för del av stadsdelen Angered (1480-II-3534)

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är reglerade som *Allmän plats: park, plantering och dylikt*, då begreppet *Natur* inte användes före plan- och bygglagens tillkomst 1987. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med stadsplanen.

Ändring och utvidgning av stadsplanen för del av stadsdelen Angered (1480-II-3521).

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är regler som *Allmän plats: park, plantering och dylikt*, då begreppet *Natur* inte användes före plan- och bygglagens tillkomst 1987. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med stadsplanen.

Avstyckningsplan för del av fastigheten 1/16 mtl Olofstorp Hallen 4:4 (1480-II2083)

De delar av detaljplanen som berörs av naturreservatet är regler som *parkområde*, då begreppet *Natur* inte användes före plan- och bygglagens tillkomst 1987. Att inrätta naturreservat i området bedöms vara förenligt med avstyckningsplanen.

Detaljplan för golfbana i Angered (480K-II-3774)

Naturreservatet berör endast Bingaredsbäcken och ravinen. Reservatet ska inte utgöra ett hinder för golfklubbens verksamhet enligt detaljplanen. Största delen av kvartersmarken som berörs av naturreservatet anger golf och på dessa delar får inte marken bebyggas. En bit av bäcken vid väg 190 ligger inom ett område där planen anger att marken ska vara tillgänglig för underjordiska ledningar. Naturreservatet bedöms inte utgöra hinder mot att underjordiska ledningar ska vara tillgängliga.

Befintligt områdesskydd

Lärjeån och Mölnesjön omfattas av strandskydd, vilket betyder att 100–200 meter från strandkanten är strandskyddad. Området norr om Göteborgs råvattenintag i Lärjeholm omfattas av vattenskyddsområde för Göta älv, enligt miljöbalken 7 kap 21 §. Det inkluderar bland annat Lärjeåns utlopp och Lärjeholm. Området kring råvattenintaget och Lärjeholm är även riksintresse för dricksvattenförsörjning.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *Myllrande våtmarker*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Ett rikt växt- och djurliv* och *God bebyggd miljö*. Reservatet stärker även möjligheterna att nå det nationella friluftsmålet *Tillgänglig natur för friluftsliv* genom att områdets upplevelsevärden bevaras och utvecklas.

Bildandet av naturreservatet bidrar till att uppnå målen för naturen och människan i Stadens Miljö- och klimatprogram 2021–2030. Ett av delmålen för Naturmålet är att skydda arters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas. En indikator i Miljö- och klimatprogrammet säger att areal skyddad natur ska vara minst 16 200 hektar till 2030.

7 Upplysning

Utöver vad som anges i föreskrifterna så gäller allemansrätten i naturreservatet.

Om det finns särskilda skäl får stadsbyggnadsnämnden medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Stadsbyggnadsnämnden helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 § miljöbalken).

Länsstyrelsen kommer även efter reservatets bildande att pröva och ha tillsyn på strandskydd inom de delar av naturreservatet där det även är Natura 2000-område. Prövning och tillsyn i Natura 2000-frågor hanteras även fortsättningsvis av Länsstyrelsen.

7.1 Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom Göteborgs stads försorg.
- Förvaltare är Göteborgs stad. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörda markägare och arrendatorer.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställs av Stadsbyggnadsnämnden. Skötselplanen ska ligga som grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

7.2 Dispens från föreskrifterna

Om det finns särskilda skäl får stadsbyggnadsnämnden medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Göteborgs stad helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 och 26 §§ miljöbalken).

Se stycke Samhällsviktiga funktioner för bedömning av dessa vid prövning av tillstånd och dispens.

De geotekniska förutsättningarna för skred, ras och erosion måste utredas närmare inför dispens- och tillståndsärenden inom reservatet.

Om en dispensansökan handläggs av en person utan miljökompetens bör det av reservatsbeslutet framgå att biologisk, miljövetenskaplig, naturvetenskaplig eller motsvarande kompetens rådfrågas i handläggningen.

7.3 Rätten att bruka betesmarker

Detta beslut fråntar inte markägarna eller jordarrendatorerna deras rätt att bedriva betesdrift så länge verksamheten inte strider mot föreskrifterna A1-A32.

Detta beslut innebär inte heller någon ansvarsförpliktelse gentemot markägarna att bedriva betesdrift. Det är ytterst Göteborgs stad som via B-föreskrifterna B1-B14 ansvarar för att syftet med naturreservatet uppnås. Jordbruksarrendatorn som arrendera mark av Göteborgs Stad ska följa de villkor som står i arrendeavtalen. Utöver dessa villkor kan inte arrendatorn bli skyldig att bekosta åtgärder eller arbeten i naturreservatet.

7.4 Tillsyn i reservatet

Miljö- och klimatnämnden ansvarar för tillsynsuppgifter enligt nuvarande reglemente. Nämnden ansvarar för den operativa tillsynen i kommunala naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen har tillsyn av strandskyddet inom de delar av reservatet som ingår i Natura 2000-området.

7.5 Ansvar och översyn

Göteborgs stad har övergripande ansvar för de naturreservat som beslutas av staden. Ansvaret fördelas via reglementen för stadens olika nämnder, som har olika ansvarsområden.

En översyn av beslut, föreskrifter och skötselplan – främst skötselåtgärder – bör göras vid behov eller inom 20 år. Behovet av översyn kan påtalas av Stadsbyggnadsnämnden/Stadsbyggnadsförvaltningen men även av övriga berörda nämnder/förvaltningar.

7.6 Ersättningstalan

Stadsbyggnadsförvaltningen och Exploateringsförvaltningen bedömer att föreskrifterna för naturreservatet inte innebär någon inskränkning i pågående markanvändning. Fråga om ersättning till sakägare har därför inte behandlats under arbetet med att bilda naturreservatet. Sakägare som ändå vill göra anspråk på ersättning eller inlösen bör därför snarast kontakta Exploateringsförvaltningen, Göteborgs stad. Om överenskommelse inte kan träffas måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap. miljöbalken lämnas in till Mark- och miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning

7.7 Kungörelse

Beslutet har kungjorts i Post- och inrikestidningar och Göteborgs-Posten. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen var införd i tidningen. Beslutet vinner laga kraft tre veckor efter att sakägare fått del av beslutet och om beslutet inte överklagas. De ordningsföreskrifter som riktar sig

mot allmänheten, det vill säga föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, träder dock i kraft den dag som framgår av kungörelsen och gäller omedelbart även om beslutet överklagas

7.8 Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt, till exempel följande:

- Miljöbalkens bestämmelser om Natura 2000, strandskydd, generella biotopskydd, vattenverksamhet och artskydd.
- Fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen.
- Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen.
- Enligt Fiskeriverkets föreskrifter för fiske i Skagerak och Kattegatt och Östersjön (FIFS 2004:36) råder särskilda fiskeregler, bland annat för fisket efter lax, öring och ål.
- Regler om körning i terräng finns i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Kulturmiljölagen.
- Lag om tillsyn över hundar och katter. Under tiden den 1 mars-20 augusti skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.